سەرەگێژەی لێشاوی شیعرەکانی ئەمڕۆ.. لەتیف حامید

وەکو چۆن مەحمود دەروێش لە وتەیەکدا دەڵێت قەسیدەی سیاسی بۆ من زیاتر لە وتارێك ناگەیەنێت ، یاخود لام جوانە یان نا.. هەرواش کاتێك شیعری رۆمانسی و ئیرۆتیك دەخوێنینەوە یەکسەر دەمانباتەوە بۆ قۆناغی هەرزەکاریی لای ئەو کەسانەی کە نێو واقیعێکی خەفەکراودا دەیانەوێت دەربڕین لە حەزە شەخسییەکانیان بکەن، ئەمەش گەورەترین پانتایی لە شیعری کوردی داگیرکردووە، بە کۆن و نوێوە، جا ئەم تیمایە کۆنەی شیعر هێندە سواوە کە هیچ مەودای نوێبوونەوەو داهێنانی تیا نەماوە، لە کاتێکدا ئێمە لە سەردەمێکی تازەو ئال□□زردا دەژین و هێندەی فراوانبوونی جیهان بابەتی زیندوو و کاریگەرو گرنگ هەیە بۆ کردنی بە هەوێنی پارچە شیعرێك گەر شاعیرەکە لە هونەری هۆنینەوەدا سەلیقەکارو کارامەو ئەفرێنەر بێت و لە هەمووی گرنگتر لەگەڵ پینووسەکەیدا راستگۆ بێت و ڕێزی شیعر بگرێت، کە دەڵێین ڕێزی شیعر بگرێت مەبەستمان ئەوەیە بەهەدەرنەدانی وشەو هەست و بیرۆکە لای شاعیر لە خاڵە گرنگەکانی نووسین بێت، وەك چۆن ئەمانە گرنگن هەرواش (هونەرەکانی زمان) و (ئەندێشەکردنی ئەفرێنەرو نوێ) ئیستاتیکیای زیاتر دەدەن بە تێکستەکان، لێرەدا مەبەستمانە قسە لەسەر شیعری دلاوەر رەحیمی بکەین، ئەو وێڕای ئەوەی وەك زۆر لە نووسەرەکانی تر لە زۆربەی بوارە ئەدەبی و هونەری و کلتووریەکان و تەنانەت رۆژنامەوانییەکان دەربڕین دەکات و من دەتوانم ئەم شێوازەی نووسینەوە ناوبنێم (جۆکەرنووس) مەبەستیشمان ئەوەیە لەیەك کاتدا ئەوانەی ئەم ناوەیان بەسەردا دەبڕدرێت هەم چیرۆك و هەم رۆمان و هەم پەخشان دەنووسن، لەولاشەوە رۆژنامەنووسن و لێکۆڵەری سیاسیین، جگە لەوەش خۆیان ناپارێزن لە بابەتی فیکری و فەلسەفی وەك بەختیار عەلی، تەنانەت هەندێکیان گۆرانیش دەڵێن و تابلۆش دەکێشن وەك فەرهاد پیرباڵ، بە ڕاستی ئەم گەڕەلاوژەیە بەس لە فەزاگەلێکی بێ بەرنامەو بێ روئیا و بێ بنەمادا سەرهەڵدەدات، کە هیچ چینێکی بناغەیی تیا نەبێت بۆ هەڵچنینی ئەو کۆشکە قەشەنگەی ناونراوە وێژەو هونەری ئەفرێنەرو رەسەن، کە لەراستیدا رۆشنبیریی حەقیقی و دروست لەوێدا لەدایك دەبێت، زۆرجار خوێنەران و نووسەران لای ئێمە فاکتەرێك دەیانجو□ن□ت کە ئەویش حەماسەت و عاتیفەو سادەبینییە، ئەگینا ئێمە کە لە سەردەمی تایبەتمەندییەکاندا دەژین، تەنانەت لە یەك

ەشتەی ئەدەبیشدا لقی تری لە جیادەبێتەوە لە ناو میللەتەکانی تردا کەسانی پسپۆڕ هەن کە بەس تایبەتمەندی یەك بوارن و گەر پرسیاری لایەنێکی تریان لە بکرێت دەڵێن ببورە تایبەتمەندی من نییە، کەواتە کێشەی ئەمە ئەوەیە کە نەك بەس زۆربەی خوێنەرانمان خوێنەرانی تەنزی فەیسبووکن، بەڵکو زۆرینەی زۆری نووسەرەکانیشمان نووسەرانی فەیسبووکن، ئیتر هەردووکیان تەواوکاری یەکن، نووسەرەکە کە پێگەیەکی بەربەڵاو لە دەستخۆشکەران دەبینێتەوە؛ بۆیان دەنووسێت، ئەوانیش زیاتر بە گوێ و دەستخۆشی لە خشتەی دەبەن و لە گەژاوی پاشکەفتندا جێیدەهێڵن، ئەمە لە کاتێکدایە هەمیشە نووسەری سەرکەوتوو قەزییەی هەیە کە شایستەی لەسەروەستان بێت، ئەمە وێڕای ئەوەی دیدو تێڕوانینی شەخسی جیاوازی هەیە بۆ ئەو بابەتگەلە کە پاشخانێکی مەعریفی و ڕۆشنبیریی قووڵی هەیە، لە لایەکی تریشەوە خاوەنی شێوازی تایبەت بە خۆیەتی کە جیای دەکاتەوە لە زۆرینەی قەڵەم بەدەستان، هەر لە بەر ئەمەشە سەروەختێك قسە لەسەر ئەو جۆرە نووسەرانە دەکرا پێیان دەگوترا ڕاگوزەرو سادەنووس، واتا ڕەسەنایەتی و هەناسەی ڕاستەقینەی داهێنان لە جەسەدی نووسینەکانیان دابڕاوە.

گەر بگەڕێینەوە سەر خاڵی مەبەست و تەوەری ئەم شرۆڤەیە دەتوانین بڵێین کە بێگومان دلاوەر ڕەحیمیش یەکێکە لەو دەیان و سەدان نووسەرانەی کورد کە هەموو دیدو هەوڵ و دەربڕینی خۆی وەك ئیپیوکریزمەکان لە چێژی لاشەییدا کۆکردووەتەوە، ئەو چێژەی کە زۆرجاران وەك تابوو تەماشاکراوەو داب و کولتوور بەربەست بووە لە فەراهەم هێنانیدا، ئەویش لە ژێر ڕۆشنایی پاراستنی بەهاکاندا بووە، ئیتر دەیانگەڕێنەتەوە سەر ئەو خەیاڵەی پێشوەختەی کە تینوویەتی چێژی لا دروستکردووە، بەڵام ئەمە لە ڕاستیدا Epicureanism, نییە، چونکە فەلسەفەی ئیبیکۆریسم لەسەر بنەمای بەختەوەری دادەمەزرێ کە دوو کۆڵەکەی دڵنیایی و ئاشتی تێدا هەیە، بەڵام لە پانتایی بەرهەمەکانی دلاوەردا ئەو دوو خاڵە بزرن، ئەو جۆرە نووسینانە زیاتر لا دەکەنەوە بەلای ئەفرۆدیتی (Aphrodite) وا پەلەن دەکرێن، لەم بارەدا نووسەر بێ ئەوەی بیر لە پاشخانی ئایدیاو بونیادی چەمکە شیعرییەکان بکاتەوە، بە زمانێکی فەیسبووکئاسا ڕۆژانە خۆی دووبارە دەکاتەوە، بێ ئەوەی شتێکی نوێ ببیستین و هەروەها لە بەهای بابەتی ڕۆمانسییەتی شیعر هەندەی تر کاڵ دەکرێتەوە، لەم جۆرە هەولانەشدا داهێنان و جیاوزنووسین هیچ مەبەستێك نییە جگە لە دەربڕین لە دیوە خەفەبووەکانی ناخ، ئەمەش بە گەیشتنە ترۆپکی چێژ، تەنانەت لەم حاڵەتانەدا هەندێ زمان سادە دەبێتەوە کە هیچ جیاوازییەك ناکەین لە نێوان زمانی قسەکردن و

زمانی شیعردا وەك ئەو لە (بەقەرە)دادە نووسێت:

25 لە زوو خەوتن و زوو لە خەو ڕابوون
بگرە تا
وەرزشکردنی بەربەیانیان و
هەواڵپرسین و دەست بەرزکردنەوە بۆ
هاتووچۆکەرانی کۆڵانان و سەر شەقامان.
لە کتێب نەخوێندنەوە و
گوێ نەگرتن لە حەسەن زیرەک و گلێن گۆلد،
تا تەرککردنی جگەرە و مەشروب.
ڕۆژی دووجار دووش گرتن و
سێ ژەمە فرشەلێدان لە دەم و ددانەکانم،
وازهێنانی یەکجارەکی لە دەستپەڕلێدان
تا
لەبەرکردنی چاکت و پانتۆڵێکی ڕەساسی و
بەینباخێکی سوور.

ئەمەیە وا لە بەشێك لە خوێنەران دەکات گومان لە زەربەی شیعری ئەمە بکەن و بایکۆتی تەنانەت بکەن، چونکە خوێنەر نەك هیچ چێژێی وەژەو ئیستاتیك لەم نووسینە بە ناو شیعرە ناکات، بەڵکو ئەو پرسیارەی لا دروست دەبێت کە ئایا بۆچی شیعر هێندە سادە و بێ ئەرزش بووە، خۆ لە ڕاستیدا هەموو جۆرە وشە ڕیزکردنێك ناکرێت ناوی شیعری لێ بنرێت و ئەمەش بووەتە هۆی کەمبوونەوەو نەمانی خوێنەرانی ڕاستەقینەو داپسانی ئەو چوارچێوەی لە پێشدا بوونی هەبوو، بەم هەوڵانە تەواو داروپەردووی ئەو ماڵۆچکەیەی شاعیرە ناودارەکان بنیاتیان نابوو درز دەبات و لە شوێنیشیدا کەلاوە جێدەمێنێت بۆ نەوەکانی داهاتوو، ئیتر هەر ئەمەندە بەس نییە، بەڵکو گەر کەمەك ورد بینەوە لە ماناو وشەسازیی نێو رستەکان بۆمان دەردەکەوێت تەنانەت ورد بیرییان لێنەکراوەتەوە، پێش ئەوەی بخرێنە سەر کاغەز، لێرەدا نموونەیەك دەنێنەوەو هەر لە کۆتایی هەمان تێکسدا دەنووسێت:

دڵنەوایی بەشینەوە بەسەر خاوەن مردووەکاندا و
شەستوشەش جاریش لەبەرکردنی
سوورەتی بەقەرە.

بەڵام لە ڕاستیدا دەرخکردن و لەبەرکردن هەر یەك جارەو بەمشێوەیەش سوورەتێك یەکجار لەبەر دەکرێت نەك شەستوشەشجار، بەڵکو گونجاوتر دەبوو گەر بینووسیایە:

شەستوشەشجاریش گوێگرتن یان خەتمکردنی سوورەتی بەقەرە، ئەم نموونەیە و دەیان نموونەی تر بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە لە دوماهیدا پەیام و پاشخانی شیعریی ئەم تێکستانە یەکسان دەبێتەوە بە هیچ، باشتریش وایە خوێنەر پێش ئەوەی بڕیاری زویربوونی لە شیعر رابگەیەنێت، جیاوازی بکات لە نێوان ئەو هەموو دەقە کاڵوکرچەی رۆژانە بە ناوی شیعرەوە دەنووسرێن و دوورن لە بنەما و بەها و تەکنیکەکانی شیعرەوە ، بە بەراورد بەو هێندە کەمەی جاروبار لێرەو لەوێ شیعری نایاب دەنووسرێت و دەریدەخات کە نووسینی شیعری جیددی هێشتا تەواو نەمردووە.

هەرواش لە دواترین هەوڵی نوێخوازی ئەم شاعیرەدا چاومان دەکەوێت بە کۆپلەیەکی تر کە رەنگە سەدان دەستخۆشی و لایکی بۆ بکرێت و کاتێکیش کەمێك ل□□ی ورد دەبینەوە، ئەوا بۆمان روون دەبێتەوە کە ئەوە بەس لێکدانی وشە سادەکانی رۆژانەی قسەکردنە، بەڵکو بە دەربڕینێکی کۆنی سەردەمی هەرزەکاریی زۆرێك لە مرۆڤەکان دەکات کە هێشتاچێژی ئۆرگازم لای بەرجەستە نەبووە، خوێنەر لە کۆتایی ئەم کۆپلەیەدا رەنگە بڵێت هیچ رەهەندێکی شاراوە لەم تێکستەدا نیە، و هیچ زاراوەو ئاماژەو سیمبوڵ و گووتارو پەیامێکی جیاوازی لە خۆدا گل□ن□داوەتەوە، ئیترە بە چ پێودانگیك بە شیعری داب□ن□ت و لانی کەم بە شعرەکانی شارل بۆدلێر بەراورد بکرێت، لە کاتێکدا بەو دەگوترێت و شیعر بەمیش شیعر! وەك تیایدا دەڵێت:

هەموو ڕۆژێ
بەیانی
نیوەڕۆ
ئێوارە
لەگەڵ ئەوەی بانگت دەکەم
بە دەنگی بەرزیش
دەڵێم
خۆشمدەوێی کە